

ATATÜRK CUMHURİYETİ VE DÜNYA BARIŞI

İSMET GİRİTLİ*

1998 yılında 75. kuruluş yıldönümünü kutladığımız Atatürk Cumhuriyetinin çok önemli ilkesi barışçılıktır. Nitekim UNESCO Genel Konferansının Atatürk'ün 100. Doğum Yıldönümü dolayısıyla 27 Kasım 1978'de kabul ettiği karar suretinde, Atatürk'ün "dünya ulusları arasında karşılıklı anlayışın, sürekli barışın kurulması için çalışmalarının olağanüstü bir örnek oluşturduğunu ve eylemlerinin her zaman barış, uluslararası anlayış ve insan haklarına saygı yönünden" gerçekleştiğini beyan etmesi çok yerinde olmuştur. Zira Atatürk, sadece büyük ve muzaffer bir komutan değil, aynı zamanda çok başarılı bir barışçı politikanın izleyicisi de olan büyük bir devlet adamıdır.

Atatürkçülüğü karakterize eden ilkelerden birisi de: "Yurtta Sulh Cihanda Sulh"tur. Zira o, Türk ulusuna ana hedef olarak gösterdiği "çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma"nın ön koşulunu yurtta ve cihanda barışta görmüştür. Çünkü o çok iyi biliyordu ki, Osmanlı İmparatorluğu'nda, daha III. Selim ve II. Mahmut dönemlerinden beri yapılması düşünülen yeniden düzenlemeler iç çekişmeler, isyanlar, sokak kavgaları gibi olaylarla başarıya ulaşamamıştı. Atatürk'ün "Cihanda Sulh"u içeren ilkeyi ise 1931 yılında Avrupa'da dünya barışının açık seçik olarak tehlikeye girdiği bir dönemde ortaya attığını görüyoruz. Ulusça çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmayı amaçlayan Atatürk, bozulacak bir dünya barışının Türkiye'nin modernleşme ve çağdaşlaşma atılımında yapabileceği olumsuz etkileri biliyor, Türk ulusunun kısa zamanda eksikliklerini tamamlayabilmesi için dünya barışının devamında zurett görmek istiyordu.

Ayrıca dünyanın en hassas ve kritik yerinde bulunan Türkiye'nin dünya ölçüsünde çıkabilecek bir çatışmaya her zaman ve kolaylıkla karıştırılabileceği ortadaydı. Bu neden ile Atatürk, ulusal mücadelenin başından itibaren dünya barışının oluşumuna katkıda bulunacak bir politikayı izlemiştir.

Dış politikada da bir gerçekçi ve pragmatist olan Atatürk ulusal mücadelenin başında Türk dış politikasının temel ilkeleri olarak ulusal bir devlet

---

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi.

kurmak ve uluslararası gerçeklerin gerektirdiği bir dış politika izlemek ilkelere benimsemiştir. Türkiye'nin jeopolitik durumu, büyük ve güçlü devletlerin yayılma ve ulusal çıkarlarına giden yollar üzerinde bulunduğuna göre, dış politikamızın uluslararası ilişkilerin gelişmesine göre ayarlanması zorunlu idi.

Atatürk'ün, dünya barışına verdiği önemi birçok konuşmalarında vurguladığını görüyoruz. Nitekim 1 Kasım 1925'te Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yaptığı konuşmada, "Karşılıklı güven ve esenlik bütün dünya uluslarının üzerinde titremesi gereken bir mutluluk ilkesidir. Ancak bu ilke bütün uluslar için gerçekleşmedikçe genel bir barış sağlamaktan çok, sömürülmek istenen birtakım uluslara karşı birtakım güçlü ulusların yeni davranış ve ayrıcalıklar kazanmasını sağlamak niteliğinde görülmeye değerdir."

Hele uluslararası silah alışverişinin birtakım ulusların denetimi altında tutulmasını sağlayacak tedbirlerin alınması bu kuşkuyu arttırmaktadır."

Atatürk bir diğer konuşmada da: "Barış uluslararası refah ve saadete eriştiren en iyi yoldur. Memleketimizi hergün daha çok kuvvetlendirmek, her türlü ihtimallere karşı koyacak bir halde bulundurmamak ve dünya olaylarının bütün safhalarını büyük bir uyanıklık içinde izlemek, barışsever siyasetimizin dayanacağı esaslardan başlangıcıdır" demiştir.

Barışı seven ve onu sonuna kadar muhafaza etmek isteyen Atatürk, ne pahasına olursa olsun bir barıştan da yana değildir. Nitekim 1923'te yaptığı bir konuşmada "Behemehal şu veya bu sebeple milleti harbe sürüklemek taraftarı değilim. Harp zarurî ve hayatî olmalıdır. Gerçek kanaatim şudur: Milleti harbe götürünce vicdanımda acı duymamalıyım. 'Öldüreceğiz' diyenlere karşı 'ölmeyeceğiz' diye savaşa girmeliyiz".

1928'de bu konuda şöyle demiştir: "Esaslı ıslahat ve gelişme içinde bulunan bir memleketin, hem kendisine hem çevresine barış ve huzuru cidden arzu etmesinden daha kolay izah olunabilecek bir keyfiyet olmaz.

Bu samimi arzudan esinlenen dış politikamızda memleketin dokunulmazlığını, güvenliğini, vatandaşların haklarını herhangi bir tecavüze karşı bizzat savunabilmek kudreti de özellikle gözde tuttuğumuz bir noktadır..."

Atatürk uyumsuzlukların barışçı yollarla çözümünden yanadır, 1929'da şöyle der: "Uluslararası herhangi bir problemimizi barış vasıtaları ile halletmeyi aramak bizim menfaat ve düşüncemize uyan bir yoldur. Bu yol dışında

bir teklif karşısında kalmamak içindir ki güvenlik prensibine ve onun araçlarına önem veriyoruz." 1931'de: "Türkiye'nin güvenliğini amaç tutan, hiçbir ulusun aleyhine olmayan bir barış istikameti bizim düsturumuz olacaktır" demiştir.

Bu dış politika, Türkiye'nin itibarını dış dünyada arttırmış ve 1932'de Milletler Cemiyetine girmesine vesile olmuştur.

Atatürk iç barışı sağladıktan sonra, komşulardan başlayarak, dost ve müttefik sağlamaya girişmiş, 1930'larda Avrupa'daki huzursuzluğu çok iyi gören lider, Amerikalı gazeteci bayan Gladys Baker ve General Mac Arthur ile görüşmelerinde bu huzursuzlukları ve bunların nereye varacağını, dünyanın başına neler getirebileceğini belirterek, dünyayı idare edenleri uyarmak istemiştir. Türkiye'ye yakın bölgelerin güvenliği için, 1934'te Balkan Antantı ile 1937'de Saadabat Paktı'nı da oluşturduğunu biliyoruz.

Büyük bir asker olan Atatürk savaş değil, barış adamıdır. İzmir'in düşman işgalinden kurtarılmasından sonra, 26 Eylül 1922'de, *Daily Mail* gazetesinin İzmir'deki muhabirine verdiği demeçte: "Ben gerçek biçimde barış isterim. Son Taarruzu yapmağa isteğim yoktu. Fakat Yunanlıları Anadolu'dan kovmak için başka çıkar yol bulamadım. Zaferde gösterdiğimiz ölçülülük, Yunanlıların yıkıcılıkları ile çelişmektedir. İngiliz milletinin de artık Türkiye ile ticaret ve dostluk ve hatta ittifak ilişkilerinin kurulduğunu biliyoruz."

Atatürk'ün dünya barışına ilgisini ortaya koyan bir diğer beyanı, 17 Mart 1937 tarihinde, Romanya Dışişleri Bakanı Viktor Antonescu'nun Ankara'yı ziyareti dolayısıyla söylediği şu sözlerdir. "En uzakta sandığımız bir olayın bize birgün dokunmayacağını bilemeyiz. Bunun için insan oğlunun hepsini bir gövde ve bir ulusu bunun organı saymak gerekir. Bir gövdenin parmağının ucundaki acıdan, öteki bütün organlar etkilenir..." "Dünyanın filan yerinde bir rahatsızlık varsa tıpkı kendi aramızda olmuş gibi onunla ilgilenmeliyiz. Olay ne kadar uzak olursa olsun bu ilkeden şaşmamak gerekir. İşte bu düşünüş, insanları, ulusları ve hükümetleri bencillikten kurtarır."

Uzak görüşlü devlet adamı Atatürk'ün, 28 Eylül 1932 günü kendisini ziyarete gelen General Mac Arthur'a Dolmabahçe Sarayı'nda söylediği ve daha sonra General'in anılarında yayınlanan sözleri kehanet derecesine ulaşan derin bir sezinin ürünüdür:

"... Bence, dün olduğu kadar yarın da Avrupa'nın kaderi Almanya'nın alacağı duruma bağlı bulunacaktır. Olağanüstü bir dinamizme malik olan bu

70 milyonluk çalışkan ve disiplinli millet, üstelik millî ihtiraslarını kamçılabilecek siyasî akıma kendini kaptırdımı er geç Versay Andlaşması'nın kaldırılmasına kalkışacaktır." Atatürk aynı konuşmada İtalya için de şöyle konuşmuştur: " ... Korkarım ki İtalya'nın bugünkü önderi (Mussolini) Sezar rolünü oynamak hevesinden kendini kurtaramayacak ve İtalya'nın askerî bir kuvvet yaratmaktan henüz çok uzak olduğunu derhal gösterecektir."

Atatürk, Amerika'nın geçen savaşta olduğu gibi bu savaşta da tarafsız kalamayacağını ve Almanya'nın ancak Amerika dolayısıyla yenileceğini söylemiş ve sözlerine şunları eklemiştir: "Avrupa devlet adamları başlıca antlaşmazlık konusu olan önemli siyasî sorunları her türlü millî bencillikten uzak ve yalnız genel yarara uygun olarak son bir çaba ve tam bir iyi niyetle ele almazlarsa, korkarım ki felaketin önü alınamayacaktır. Zira Avrupa meselesi, İngiltere, Fransa, Almanya arasındaki antlaşmazlıklar sorunu olmaktan artık çıkmıştır.

Bugün Avrupa'nın doğusunda bütün medeniyeti ve hatta beşeriyeti tehdit eden yeni bir kuvvet belirmiştir. Bütün maddî ve manevî olanaklarını tüm olarak dünya ihtilali amacı uğruna seferber eden bu korkunç kuvvet üstelik Avrupalılar ve Amerikalılarca henüz bilinmeyen yepyeni siyasî yöntemler uygulamakta ve rakiplerinin en küçük hatalarından bile en iyi olarak yararlanmasını bilmektedir.

Avrupa'da olacak bir savaşın başlıca galibi ne İngiltere, Fransa, ne de Almanya'dır. Sadece Bolşevizm'dir. Rusya'nın yakın komşusu ve bu ülke ile en çok savaşmış olan biz Türkler oradaki olayları yakından izliyor ve tehlikeyi bütün çıplaklığı ile görüyoruz. Uyanan doğu milletlerinin zihniyetlerini istismar eden, onların millî ihtiraslarını okşayan ve kinleri depreştirmesini bilen Bolşevikler yalnız Avrupa'yı değil, Asya'yı tehdit eden başlıca kuvvet halini almışlardır."

Daha sonra anlaşılmıştır ki, eğer bütün dünya ve özellikle ABD ve Britanya yöneticileri, Atatürk'ün görüşünü anlayabilse idi, insanlık, İkinci Dünya Savaşı ve sonraki ıstıraplı gelişmelerin çoğunu yaşamazdı.

Türk devrim tarihi dersi okuttuğum fakülte ve yüksek okullarda 1960'lı ve 1970'li yıllarda öğrenciler tarafından en sık sorulan sorulardan birisi de, "Atatürkçü dış politika ile paktların bağdaşıp bağdaşmadığı ve bunların Atatürk'ün 'barışçılık' ve 'bağımsızlık' ilkesi ile nasıl telif edileceği" hususu olmuştur.

O dönemlerde çok defa kamuoyunda yapılan radikal sol maksatlı ve sürekli propaganda ve telkinlerden kaynaklanan, bazen de gerçekten sadece öğrenme merakına dayanan bu tür sorulara verdiğim cevapları şöyle özetlemek mümkündür:

Bağımsızlık hiçbir devletin ulusal çıkarlarının gerektirdiği antlaşmaları yapmak hakkından vazgeçmesi anlamına gelmez. Bilakis bağımsızlık, bağımsız devlet iradesine dayanarak, bir millet ve devletin çıkarlarının gerektirdiği her türlü ilişkilere girmesi anlamını taşır. Önemli olan bu girişimlerin, dışarıdan yapılan zorlamalarla değil, ulusal otoriteye dayanarak yapılması ve ulusal çıkarların gerektirdiği ölçüde ve sürece sürdürülmesi ve yine sadece devletin serbest iradesine dayanarak, bu ilişkiye gerekiyorsa son verilmesidir.

Atatürk döneminde ve bizzat Atatürk'ün girişimi ile Atatürk Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda imzalanan andlaşmalara karşı beliren revizyonist akımlara karşı Türkiye, Yunanistan, Romanya ve Yugoslavya arasında bu ülkelerin sınırlarını karşılıklı olarak garanti altına alan Balkan Antantı'nın, 9 Şubat 1934'de kurulduğunu bilmiyor muyuz? Bunun için İtalya'nın Habeşistan'ı işgali ile Doğu Akdeniz'de ve Ön Asya'da ortaya çıkan Mussolini'nin yayılmacı politikasına karşı yine Atatürk'ün önyak olması ile 8 Temmuz 1937'de, Tahran'da Saadabat Sarayında Türkiye-İran-Afganistan ve Irak arasında "Saadabat Paku" olarak bilinen andlaşmanın imzalandığı hala hatırlardadır. Böylece Atatürk Türkiyesi Balkan Antantı ve Saadabat Paku ile Batı'da ve Doğu'da birer güvenlik sistemi kurmak ve kendisi için önemli olan bu iki bölgede beliren tehlikeli ve yayılmacı eğilimleri durdurmak istemiştir.

Atatürk'ün ölümünden sonra 1952'de katıldığımız NATO ittifakına gelince: Bilindiği gibi Sovyetlerin, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra iyice beliren yayılmacı niyet ve eylemlerine karşı, kuvvet dengesinin Batı Avrupa devletleri lehine dönmesi, ancak ABD'nin Batılıların yanında yer alması ile mümkün olabileceği anlaşılmış ve bunun üzerine Kuzey Atlantik Andlaşması olan NATO andlaşması 4 Nisan 1949'da imzalanmıştır.

Bu andlaşma Sovyetlerin Türkiye üzerindeki emellerinden hala endişe duyan ve 1947 yılından beri ABD'den yardım alan Türkiye'de de ilgi uyandırmış, NATO andlaşması metninin yayınlanması ve İtalya ile beraber Ceza-yir'in kuzey bölümlerinin de bu andlaşma çerçevesi içine alınması, buna mukabil Türkiye'nin dışarıda kalması, Türk basınında tenkit ve tepkilere yol açmıştı. Örneğin 11 Mart 1949 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinde yayınlanan

"Atlantik Paktının Tekamülüne Doğru" başlıklı makalede şöyle denilmekte idi: "... Bugünkü şartlar altında bir Bolşevik tecavüzü gözönüne alındığı takdirde en mühim stratejik istikametlerden biri ve belki birincisinin Türkiye ve Yunanistan üzerinden geçerek Akdeniz'e inen yol olduğuna şüphe yoktur. Baulı müttefikler tedafüi bir ittifak andlaşması ile Kuzey ve Batı Avrupa taarruz istikametini kapadıkları fakat Akdeniz yolunu açık bıraktıkları takdirde, Sovyet Rusya'nın bu açık yolu tercih ve bilhassa Türkiye'ye daha ziyade tazyik ve tehdit etmesi gayet tabii".

Bilindiği gibi Türkiye, NATO'ya katılmak için ilk müracaatını 1950 Mayısının başında, henüz iktidarda bulunan CHP hükümeti döneminde yapmış, 14 Mayıs 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesinden kısa süre sonra 25 Haziran 1950'de Kore savaşı patlak vermişti. Türkiye ile Yunanistan'ın NATO'ya alınmaları için yapılan çeşitli müracaatların reddedildiğini ve ancak NATO Bakanlar Konseyi'nin 16-20 Eylül 1951'de Ottawa'da yaptığı toplantının sonundaki özel bir oturumunda, Türkiye ile Yunanistan'ın NATO'ya üye olarak çağırılmalarına karar verildiğini ve bu bu iki ülkenin 18 Şubat 1952'de resmen NATO'ya girdiklerini biliyoruz.

Bu sözlerle vurgulamak istediğimiz husus: Türkiye'nin NATO'ya, barışı, ulusal çıkarlarını ve toprak bütünlüğünü korumak için ve sadece kendi isteği ile girdiğidir.

NATO ile ilgili gelişmelerde, General de Gaulle zamanında Fransa'nın, 1974 Kıbrıs Barış Harekatı sonunda da Yunanistan'ın NATO'nun askerî kanadından kendi arzuları ile çekildikleri bilinmektedir. Ne var ki bu iki devletin bu tutumları NATO'yu zayıflatmakla birlikte, herhangi bir zorlayıcı tepki ve baskı ile karşılanmamış, bilakis Yunanistan eski koşullara yakın koşullarla NATO'nun askerî kanadına dönebilmek için Türkiye'nin sahip olduğu veto yetkisini kullanmamak gibi bir durumu sergilemesine rağmen, büyük çabalar sarfetmek mecburiyetinde kalmıştır. Öyle ise NATO üyeliğine talip olmak gibi NATO üyeliğinden çekilmenin de üye devletlerin de serbest iradelerine tabi bulunduğu anlaşılmış bulunmaktadır.

Oysa Macaristan'ın 1956'da, Çekoslovakya'nın 1968'de Varşova Paktı'ndan çekilme arzuları bu iki ülkenin işgali ile sonuçlanmış, Sovyet Komünist Partisi lideri Brejnev geliştirdiği "sınırlı egemenlik" adlı doktrini ile Varşova Paktı'ndan çekilmeye kalkışacak her üye ülkenin bir askerî işgal ve müdahaleye hedef olabileceğini açıkça beyan etmiştir.

Bu durum karşısında Varşova Paktı üyeliğinin, NATO üyeliğinden farklı olarak, devletlerin bağımsızlık ilkesi ile bağdaşmadığı söylenebilir.

Sınırlarımızda Irak-İran Savaşı patlak verdiği zaman bu savaşın nasıl seyredebip nasıl biteceğini tahmin etmeye çalışsan ve bu konuda ne düşündüğünü soran bir dostuma, doğrudan doğruya cevap vermek yerine, büyük komutan ve büyük devlet adamı Atatürk'ün askerî görüşlerinden bahsetmeyi daha uygun bulmuştum.

Gerçekten Atatürk'ün gerek Büyük Nutuk'unda gerekse çeşitli zaman ve yerlerde yaptığı konuşmalarda ve verdiği demeçlerde askerî görüş ve ilkelelerini açıkladığını biliyoruz. Büyük komutan, harbi ve savaşmayı zarurî ve hayatî olmadıkça uygun kabul etmemiştir. O ancak öldürmek isteyenlere karşı ölmek, özgürlük ve bağımsızlığını korumak için harbi kaçınılmaz kabul ederdi.

Daha 1919'da "Ulusun bağımsızlığı tehlikeye girdiği zaman, ulus ordularını kendi toplar ve yalnız bir hareket tarzı kabul eder. O da kurtuluş uğrunda sonuna kadar kanını dökmek"tir demiştir. "Kurtuluş için, bağımsızlık için düşmanla bütün varlığımızla vuruşarak onu yenmekten başka karar ve çare yoktur" diyen Atatürk, savaş sebebi konusunda da şunları söylemiştir: "Şu veya bu sebepler için ulusu harbe sürüklemek taraftarı değilim. Harp zarurî ve hayatî olmalıdır. Gerçek kanaatim şudur: Ulusumuzu harbe götürünce vicdanımda azap duymamalıyım, 'öldüreceğiz' diyenlere karşı 'ölmeyeceğiz' diye harbe girebiliriz. Fakat ulusun hayatı tehlikeye girmeyince harp bir cinayettir."

Atatürk 30 Ağustos 1924'te Büyük Zaferin Üçüncü Yıldönümünde Dumlupınar'da yaptığı konuşmada savaşı şöyle tanımlamıştır:

"Harp, muharebe, nihayet meydan muharebesi yalnız karşı karşıya gelen iki ordunun çarpışması değildir, ulusların çarpışmasıdır. Ulusların bütün varlıkları ile, bilim ve teknik alanındaki seviyeleri ile, başarıları ile, ahlakları ile, kültürleri ile, faziletleri ile kısacası göz ile görülür bütün güçleri ve varlıkları ile, her türlü araçları ve olanakları ile çarpıştığı bir sınav alanıdır.

Bu alanda çarpışan ulusların gerçek güçleri ve eşdeğerleri ölçülecek demektir. Sonuç yalnız göze görünür güçlerin değil, bütün güçlerin özellikle ahlaktan ve kültürden gelen güçlerin üstünlüğünü ortaya koyar. Bu nedendir ki meydan muharebesinde yenilen taraf ulusça ve ülkece bütün güçlerince ve varlıklarınca yenilmiş, alt edilmiş sayılır. Böyle bir sonucun ne kor-

kunç olabileceğini kestirebilirsiniz. Dağılıp çökme yalnız savaş içindeki orduda kalmaz. Asıl o orduyu çıkaran ulus bu korkunç sonuca uğramış olur. Tarih, başlarındaki haçlılarla hırsını yenemeyen politikacılar elinde birtakım boş ve yersiz isteklere oyuncak olmuş istilacı ulusların, istilacı orduların uğradığı bu tür korkunç sonuçlarla dopdoludur."

İkinci Dünya Savaşı'nda dünya askerî literatüründe ortaya çıkıp işlenen "topyekun savaş" kavramını Atatürk'ün çok daha önceleri Ekim 1927'de okuduğu "Büyük Nutuk"ta şu şekilde tanımladığını görüyoruz.

"Bilirsiniz ki harp ve muharebe demek iki ulusun yalnız iki ordunun değil, iki ulusun bütün mevcutları ile ve bütün maddî ve manevî güçleri ile karşı karşıya gelmesi ve birbirleri ile vuruşması demektir. Bu nedenle bütün Türk ulusunu cephede bulunan ordu kadar fikren, hissen ve fiilen ilgilen-dirmeliydim. Ulus fertleri, yalnız, düşman karşısında bulunanlar değil, köyde, evinde, tarlasında bulunan herkes silahla vuruşan muharip gibi, kendini görevli duyarak bütün varlıklarını mücadeleye verecekti. Bütün maddî ve manevî varlığını vatan savunmasına vermekte yavaş davranan ve görmezlikten gelen uluslar, harp ve muharebeyi ciddiye almış ve başarabileceklerine inanmış sayılmazlar."

Mustafa Kemal'e göre ancak bir ulusun özgürlük ve bağımsızlığı tehlikeye düştüğü zaman silâha başvurabilir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin birinci kuruluş yıldönümü ile ilgili olarak 22 Nisan 1921 tarihli "Hakimiyet-i Milliye" gazetesinde çıkan bir mülakatında gazetecinin: "Paşa hazretleri, Türk ulusunun bütün dünyaya gösterdiği bu temiz ve soylu direnme düşüncesi, yüksek kişiliğinizde önce nasıl doğdu?" sorusuna Mustafa Kemal'in verdiği cevap şudur: "Özgürlük ve bağımsızlık benim karakterimdir. Ben ulusun ve büyük atalarımın en değerli mirası olan bağımsızlık aşkı ile yaratılmış bir adamım. Çocukluğumdan bugüne kadar aile, özel ve resmî yaşamımın her dönemini yakından tanıyanlarca bu aşkım bilinmektedir. Bence bir ulusta onurun, saygınlığın, namusun ve insanlığın varlığı ve kalıcı olabilmesi, kesinlikle o ulusun bağımsız ve özgürlüğüne sahip olması ile ayakta durur... Ben yaşayabilmek için kesinlikle bağımsız bu ülkenin ferdi olmalıyım. Bağımsızlık bence bir yaşam sorunudur. Ulus ve ülkenin çıkarları gerektirdiği zaman insanlığı oluşturan uluslardan her biri ile, uygarlık gereği olan dostluk ve politik ilişkilerini büyük bir duyarlılıkla değerlendiririm. Ancak benim ulusumu esir etmek isteyen herhangi bir ulusun da, bu isteğinden vazgeçinceye kadar uzlaşmaz düşmanıyım."

5 Ağustos 1921'de kendisine başkomutanlık verilmesini öngören kanun ile ilgili olarak Mustafa Kemal şunları söylüyor: "Efendiler yoksul ulusumuzu tutsak etmek isteyen düşmanları, Tanrının yardımı ile kesin olarak yenilgiye uğratacağımıza dair güven ve inancım bir dakika olsun sarsılmamıştır. Bu dakikada bu inancımı yüksek heyetimize karşı, tüm ulusa karşı ve tüm dünyaya karşı açıklarım."

Sakarya Meydan Savaşı'nın kazanılması üzerine de, 19 Eylül 1921'de Başkomutan Mustafa Kemal TBMM'de şunları söylüyor: "Haklarımızı sağlâ-yıncaya kadar silâhımızı elden bırakamayız. Ancak bundan bizim aşırı savaş yanlısı olduğunuz sanılmasın. Böyle bir anlayış kadar büyük haksızlık olamaz. Biz tam tersine herkesle barış yapmak istiyoruz. Barış yolu ile haklarımızı almak için her yola baş vurduk... Biz döğüşçü değiliz, barışçıyız. Bir an önce barışın kurulmasını görmek ve ona yardım etmek isteriz... Yüce heyetinizin başkanı olarak bildirmeliyim ki, biz savaş değil, barış istiyoruz. Barış yapmaya hazırız... Eğer Yunan ordusunun bizi haklı olan davamızdan vazgeçireceği düşünülüyorsa imkansızdır."

Yine Atatürk 18 Nisan 1922'de TBMM'nde şöyle diyor: "Arkadaşlar yüce meclisinizin, bilinen güçlükler içinde yaratmayı başardığı ordular, gerçekte Viyana Surlarına dayanan eski Osmanlı ordularından biri değildir. Ancak kendisinde bulunan yüksek insancıl ülkü bakımından, onlardan daha üstün nitelikte ve değerinde bir çelik parçasıdır. TBMM hükümetinin ordusu topraklar ele geçirmek, ya da devletler yıkmak, devlet kurmak için şunun bunun elinde ihtiras aracı olmaktan arınmıştır."

30 Ağustos 1922'de Büyük Zafer'in kazanılması üzerine Mustafa Kemal İngiliz gazetesi "Daily Mail"ın İzmir'deki muhabirine şu demeci verir: "Artık muharebenin sürdürülmesine neden kalmamıştır. Ben gerçek biçimde barış isterim. Son taarruzu yapmaya isteğim yoktu. Fakat Yunanlıları Anadolu'dan kovmak için başka çıkar yol bulamadım..."

4 Ekim 1922'de Mustafa Kemal Meclis kürsüsünden şunları söylüyor: "Geçen yıl Ağustosun beşinci günü, bu kürsüden, beni başkomutan atamış olduğunuz zaman teşekkürlerimi sunarken demiştim ki: 'Ülkemizi çiğnemek üzere ülkemize giren Yunan ordusunu kutsal ocağımızda boğacağız.' Bu sözümde yanılmamış olduğumu olaylar kanıtladı sanırım. Gerçekten Yunan ordusu kutsal toprağımızda tümü ile boğulmuştur... Arkadaşlar ulusumuz tek bir adam gibi gösterdiği sarsılmaz birlik ve çaba ile bu başarıyı kazanmıştır. Ulusumuz barış işlerinde de, barıştan sonraki işlerde de, eşit yardım,

çaba ve elbirliği göstererek, bu zaferi tamamlayacağına kuşku yoktur. Bu zafer bize bir imkan veriyor, biz bu imkanı ülkemizin, ulusumuzun aydın, mutlu ve müreffeh geleceği için kullanacağız."

CHP'nin 15-20 Ekim 1927 tarihleri arasında toplanan İkinci Büyük Kongresi'nde verdiği Büyük Nutuk'ta Mustafa Kemal şöyle diyor: "İslâmcılık, Turancılık politikasının başarılı olduğuna ve dünyada uygulama alanı bulabildiğine tarihte rastlanmamaktadır... Dünyanın bugünkü genel koşulları ve çağların beyinlerde ve karakterlerde biriktirdiği gerçekler karşısında hayal kurmak kadar büyük hata olmaz. Tarihin sözü budur, bilimin, aklın, mantığın sözleri böyledir... Ulusa anlattım ki, bütün Müslümanları içine alan bir devlet kurmak ödevi ile yükümlü olarak tasarlanan bir halifenin görevini yapabilmesi için Türk devleti ve onun bir avuç insanı, halifenin buyruğuna bağlı tutulamaz... Ulusumuz yüzlerce yıl bu boş görüşten hareket ettirildi. Ancak ne oldu? Her gittiği yerde milyonlarca insan bıraktı. Yemen Çölleğinde kavrulup yok olan Anadolu evlatlarının sayısını biliyor musunuz? Yeni Türkiye'nin ve yeni Türk halkının artık kendi yaşam ve mutluluğundan başka düşünecek bir şeyi yoktur."

Nihayet Mustafa Kemal 1 Kasım 1930'da TBMM'ni açarken şunları söylüyor: "Dış politikamızda barış ve ilişkiler amacı içtenlikle izlenmektedir. Umarım ki uluslararası ilişkilerde, dostluklara gerçekten bağlı olan ve hiçbir ulusun karşısında bulunmayan açık ve sağlıklı tutumumuz gittikçe daha iyi anlaşılacaktır."